

Duvieusart (Dujardin, 2000), Gutt (Crombois, 2000). In Vlaanderen zijn bv. te vermelden de studies over Arthur Verhaegen (De Maeyer, 1994), Van Zeeland (Henau, 1995), Van Cauwelaert (Wils, 1998-2000), Camille Huysmans (Hunin, 1999). De 20ste eeuw geniet duidelijk wel de voorkeur. De 19de eeuw wordt op dit ogenblik in België inderdaad wel wat stiefmoederlijk behandeld door historici; anderzijds is het ook zo dat heel wat archivalia uit de 20ste eeuw maar vrij recent beschikbaar zijn geworden.

Er is nu een nieuwe biografie voorhanden, over de katholieke politicus August De Schryver (1898-1991). Het betreft een uitgave door Kadoc van het proefschrift van dr. Godfried Kwanten, werkzaam op datzelfde Kadoc.

De Schryver zetelde van 1928 tot 1965 in de Kamer, was reeds in de jaren '30 verscheidene malen minister, zetelde tevens in de oorlogsregering-Pierlot, en speelde ook een cruciale rol in de naoorlogse politiek, ondermeer als eerste CVP-voorzitter (1945-1949), wat hem een hoofdrolspeler maakte in de afwikkeling van de Koningskwestie. In de jaren '50 ijverde hij voor de uitbouw van de christendemocratie op mondiaal vlak. In 1959-1960 zetelde De Schryver opnieuw in een regering, als minister van Koloniën, waardoor hij eens te meer in het oog van de storm belandde, ditmaal met het explosieve dossier van de dekolonisering. Na 1965 verdween De Schryver van het politieke toneel. Hij volgde de politiek nog op afstand en engageerde zich ten volle op andere maatschappelijke domeinen zoals dat van de ontwikkelingssamenwerking en van de vredesbeweging.

GODFRIED KWANTEN

«August-Edmond De Schryver 1898-1991. Politieke biografie van een gentleman-staatsman»

(KADOC-STUDIES, XXXVII), Leuven, Universitaire Pers, 2001, 688 p.

In België lijkt de biografie als historisch genre aan een revival toe. Langs Franstalige kant zagen de laatste jaren biografieën het licht over ondermeer Henri Rolin (Devleeshouwer, 1994), Spaak (Dumoulin, 1999),

Gaston Eyskens bestempelde De Schryver in 1993 als “een van de grootste politieke figuren van ons land”. Deze uitspraak vormt als het ware het uitgangspunt voor de studie die Kwanten aan De Schryver heeft gewijd.

De auteur omschrijft zijn werk terecht als een “politieke biografie”, maar isoleert de politiek niet van de persoonlijkheid, in de mate waarin die verklaringen biedt voor zijn publieke activiteiten. En die persoonlijkheid mocht er zijn : De Schryver was een zeer hoogstaande figuur, zelfs zijn meest felle tegenstanders konden dat beamen. Hij werd gedreven door een zeer grote maatschappelijke bewogenheid, waarin plichtsbetrachting, verantwoordelijkheidszin en een heerlijk ouderwetse “offervaardigheid” gepaard gingen met grote verdraagzaamheid. Bedachtzaam en beheerst, gentleman-politicus met Britse allures, straalde hij gezag uit en bezat hij een talent om mensen vanuit hun verscheidenheid nader tot elkaar brengen. Zijn humanistische ingesteldheid putte hij uit een doorleefd en authentiek christelijk geloof.

De Schryver was niet alleen een ontmiijner, maar ook een bruggenbouwer. In een politiek systeem dat door coalities wordt beheerst, is zo iemand goud waard. De Schryver kon bovendien uitzonderlijk goed gedijen, omdat hij politiek bedreef in een periode die, op de Tweede wereldoorlog na, als een politiek continuüm kan worden aanzien : het ging in 1928-1965 haast steeds om coalities gevormd vanuit de drie traditionele partijen, in een Belgisch-unitaristische context.

De Schryvers prominente rol maakt dat dit boek meteen moest uitgroeien tot een

venster op de Belgische politiek tussen 1928 en 1965. Kwanten had een belangrijke troef : De Schryver heeft een zeer rijk archief nagelaten. Anderzijds moest de auteur ook een ontzaglijke stapel aan literatuur verwerken en bemeesteren. Hij deed dat, en beperkte zich niet enkel tot de historische werken, maar gebruikte waar nodig ook politicologische studies. De structuur is chronologisch, in zeven grote hoofdstukken die de opeenvolgende periodes uit het leven van de staatsman behandelen.

Godfried Kwanten is met brio geslaagd in “zijn biografie” : dit boek is een meesterwerk. Het is een rijp boek, goed doordacht, evenwichtig opgebouwd, waarbij de auteur steeds gelijkgestemd en bedachtzaam te werk gaat. De Schryver zelf zou het niet anders hebben gedaan. Het uitwerken van een biografie vraagt om een heel eigen historiografische methodologie. Kwanten stond dan ook voor zeer grote uitdagingen.

Een eerste grote opgave was het vinden van een evenwicht tussen de biografie van een man en de geschiedenis van een land. Het denken en doen van De Schryver moest telkens opnieuw in zijn historische context worden geplaatst, zonder dat het boek mocht uitgroeien tot een geschiedenis van België. Nu was De Schryver zo prominent aanwezig, dat je als vanzelf midden in de grote dossiers van het land belandt. Kwanten slaagt er in die dossiers te synthetiseren en vergeet nooit ze vanuit de focus-De Schryver te bekijken. Hier en daar lijkt de situering wel wat beknopt – zo vermeldt Kwanten niet expliciet de ophefmakende Bormsverkiezing in december 1928 in Antwerpen, wanneer hij het heeft over de gunstige conjunctuur voor nieuwe taalwetten in 1929 (p. 81-84). Anderzijds

begrijp ik de soms minimalistische keuze best wel : dit boek telt nu al 688 pagina's !

De tweede methodologische uitdaging was deze: wat is de invloed van een individu – in casu De Schryver – op de geschiedenis? Dat brengt me meteen bij de conclusies (p. 623-633), die voor mij het enige punt van kritiek uitmaken. Kwanten richt die wat te eenzijdig op de persoonlijkheid van De Schryver; diens realisaties als zodanig, worden er te weinig geëxpliciteerd en geanalyseerd. Nu was De Schryver misschien niet de man die veel concrete punten scoorde. Kwanten zet inderdaad een figuur in de verf die vooral mediator was, die hielp bij de totstandkoming van het compromis. Via De Schryver krijgt de lezer dan ook een erg interessante kijk op de werking van de coalitiedemocratie. De Schryver was zeker niet de man van de grote actie, hij die in de voorhoede loopt en die grote realisaties achter zijn naam zet. Hem kunnen, aldus Kwanten, geen grote wapenfeiten worden toegeschreven zoals een Gutt-operatie of een Harmel-doctrine. Daarmee beland je bij de limieten van De Schryver. Kwanten drukt het zo uit : “In zijn politieke loopbaan ontbeerde De Schryver (...) een zekere panache en durf, een zekere hardheid en onverzettelijkheid ook, om iedere dag opnieuw 100 % beschikbaar te zijn, eigen standpunten door te drukken en de confrontaties aan te gaan in de slangenkuil van partijen, fracties, individuele intriges, pers, belangengroepen en publiek. Soms schrok De Schryver ervoor terug zijn nek uit te steken (...). Voor de kabinetsformatie en -leiding schoot hij juist dat tikkeltje te kort”. De Schryver was inderdaad veeleer iemand die de voortgang schraagt en mee mogelijk maakt. Hij speelt misschien zelfs

een centrale rol in de doorbraak, maar naar buiten toe zal dat niet steeds blijken, vaak integendeel zelfs. De Schryver had er ook geen belangstelling voor om in de kijker te lopen, en putte zijn kracht en invloed vooral uit zijn achtergrondrol. Hij was er overigens helemaal niet op uit minister te zijn.

Nu verdienen de realisaties van De Schryver in de conclusies toch een meer diepgaande synthese. Heel interessant bijvoorbeeld is de Kwantens analyse van de rol van partijvoorzitter De Schryver in de naoorlogse koningskwesitie en in zijn pogingen om een pacificatie te bekomen (p. 339-379). De Schryver zette alles op alles om de links-rechtse polarisering te doorbreken. In oktober 1948 stelde hij echter vast dat de pogingen daartoe tot mislukken gedoemd waren. Hij moest de duimen leggen voor de leopoldisten. Ook op andere fronten smolt de pacificatie als sneeuw voor de zon, wat bezegeld werd door de verkiezingen van juni 1949. Kwanten reikt overigens her en der ook heel heldere analyses aan over de werking van de CVP, en voordien van de Katholieke Partij.

Wat de verdiensten van De Schryver betreft is het ook zo dat hij een aantal malen minister was, en dat je als minister hoe dan ook een beleid voert, dingen doet. In de eigenlijke tekst zie je dat ook herhaaldelijk : in die functie had De Schryver soms een impact die veel ruimer reikte dan die van mediator. Als minister van Landbouw in 1935-1936 droeg hij duidelijk bij tot de verbetering en modernisering van de landbouw (p. 155-159). Als minister van Binnenlandse Zaken in 1936-1937 had De Schryver een wezenlijk aandeel in het

afblokken van Degrelle en de Rexisten (p. 172-176). De Schryver verfoeide inderdaad de totalitaire partijen en kwam steeds met volle overtuiging op voor het West-Europese parlementaire systeem en voor de Belgische grondwet. (Zijn vurig geloof in het Westerse model verklaart ook gedeeltelijk zijn falen als minister van Koloniën in 1959-1960: het eigen systeem was niet zonder meer transponeerbaar naar Congo.)

Kwanten had overigens soms nog wat dieper mogen ingaan op de minister-ambten van De Schryver. Wanneer hij stelt dat De Schryver er, als “waakhond” in de regering van de katholieke flaminganten, er niet in slaagde om de naleving van de taalwet van 1932 op het bestuur af te dwingen (p. 159-162 en 178-185), dan moet misschien toch ook nagegaan worden a) wat de problemen precies waren en b) of De Schryver als minister daar überhaupt iets aan kon doen. De taalwet had een zeer diepgaande impact, en de problemen waren toch vooral marginaal (vooral de taalgrensgemeenten). Was DS niet slachtoffer van de Vlaams-nationalistische agitatie die ertoe strekte de positieve kanten van de taalwetten te minimaliseren? En leed De Schryver niet reëel onder het feit dat zijn departement niet steeds bevoegd was, en dat hij ook geen instrumenten kreeg om op te treden tegen ondergeschikte besturen? Het gaat hier niet zozeer om “verzachtende omstandigheden” (p. 184) maar wel om bestuurs-technische aangelegenheden.

In de oorlogsperiode had De Schryver, als minister, gedeeltelijk buiten zijn wil om, een geringe impact. Grotendeels gewild was het afwachterende politieke non-actief

waarin hij zich bevond vanaf de zomer van '40 tot in 1942, in Vichy-Frankrijk. Eens in Londen, zette hij zich als minister van Binnenlandse Zaken “*extra muros*”, in voor iets wat uiteindelijk niet nodig zou blijken: de voorbereiding van een burgerlijk bestuur over België dat met de geallieerden zou worden gedeeld, in afwachting van de algehele verovering van het land. De vlugge geallieerde optocht in België maakte die “*Civil Affairs*”-regeling echter overbodig.

Kwanten gaat, wat de oorlog en zijn nasleep betreft, overigens diepgaand in op de positie van De Schryver t.a.v. de “repressiewetgeving” en de bestuurlijke uitzuivering. Wat dat laatste betreft onderstreept Kwanten, in navolging van Huyse en Dhondt, de centrale rol van De Schryver: hij droeg sterk bij tot de bestuurlijke chaos die dadelijk na de bevrijding zou toeslaan. De radicale afzetting van twijfelachtige ambtenaren was niet onderbouwd door degelijke procedures en ook werden de vacante plaatsen niet vlug genoeg opgevuld zodat het machtsvacuüm er alleen maar groter op werd (p. 248-251).

Wat de “repressie” betreft was De Schryver geen hoofdrolspeler: de belangrijkste besluiten terzake waren reeds genomen vooraleer hij opnieuw in de regering-Pierlot ging zetelen. Als oorlogsminister stemde de van nature zo verzoenlijke De Schryver nochtans wel in met dat beleid. De afrekening met de Nieuwe Orde speelde daarin ongetwijfeld een grote rol. Vraag is of een andere factor, die Kwanten slechts zijdelings vermeldt, niet evenzeer doorslaggevend was: in de vele rapporten die Londen uit bezet gebied bereikten, werd unisono gewezen op het explosieve

klimaat en op de te verwachten bloedige afrekeningen; risico dat, aldus nog die rapporten, alleen kon worden tegengegaan door een zeer doortastend regerings-optreden. Dat betekende enerzijds de dadelijke internering van de vele verdachten, teneinde hen te onttrekken aan de volkswoede; en anderzijds ook een strenge bestraffing.

Opmerkingen van deze aard maken deel uit van het historische debat en doen geen afbreuk aan de grote verdiensten van de auteur. Met zulk *opus magnum* over een centrale figuur in de Belgische politiek gedurende 50 jaar, heeft Godfried Kwanten een belangrijke bijdrage geleverd aan de historiografie van de 20ste eeuw. Men kan alleen maar hopen dat het Kadoc, met zijn vele persoonsgebonden archieven, ook het aanmaken van andere biografieën zal stimuleren.

Herman Van Goethem